

Nätverk mellan hägg och syren

”Stängt mellan hägg och syren”, sade skomakaren. Jämfört med för 50 år sedan blommar både häggen och syrenen ungefär en vecka tidigare, enligt en fenologirapport. Snart kommer vi att få en bättre bild av hur klimatet påverkar naturen.

Naturen kommer att vakna allt tidigare i ett allt varmare klimat. Men fortfarande är vår kunskap dålig om hur naturen svarar på högre temperaturer. För att råda bot på det har ett fenologinätverket bildats. De har tagit fram webbplatsen www.blommar.nu, där alla kan rapportera när träden och växterna börjar blomma, när löven spricker ut, när de sätter frukt och så småningom faller sina löv.

Ola Langvall, försöksledare vid enheten för skoglig fältforskning vid SLU, är en av initiativtagarna:

– Om vi vet mer om hur skogen reagerar på klimatet kan vi lättare förutsäga hur den förändras om klimatet blir ännu varmare. Men björkens lövsprickning och tallens blomning varierar så mycket över landet, så vi måste ha observationer från hela Sverige. Här ligger vi efter våra grannar. Finland har hållit på i tio år, Norge ännu längre.

Fenologi är läran om årstidens växlingar i växt- och djurvärlden.

Vet ni hur det såg ut förr?

– Det finns enstaka referenspunkter som vi kommer att jämföra med. Väderobservatörerna på SMHI:s föregångare samlade till exempel in värtecken från runt 1880 till en bit in på 1920-talet.

Han har också fått tips om en dataserie som började redan på 1750-talet.

Och i bland har forskarna tur. De ramlade över anteckningar där en lantbrukare i Uppland hade noterat växternas blomning varje år under 70 år. Enligt hans serie blommar häggen och syrenen en vecka tidigare nu än på 1960-talet.

– Eftersom vi är i startgroparna har vi inte bearbetat uppgifterna än, men vi hoppas kunna gräva djupare i arkiven. Dessutom hoppas vi att allmänheten tipsar oss om gamla anteckningar.

Vad betyder det förändrade årstidsbeteendet?

– Pollenallergiker har säkert noterat att säsongen börjar tidigare nu. Al och hassel ryker tidigare och den besvärliga säsongen blir allt längre. För skogen kan ett ändrat klimat få betydelse för val av trädslag och plantursprung. Allt varmare vintrar kan göra att granen inte trivs i Sydsverige, samtidigt som den växer bättre i norra Sverige.

Asken, kungaträdet, kommer sist och går först. Så här långt hade den kommit den 15 maj i Småland. Ola Langvall, en av forskarna bakom webbplatsen för värtecken. Foto: SLU

– Trots att vårarna blir varmare tror jag att risken för frostsador kan öka. Det blir större risk för bakslag i vädret när träden startar tidigare.

– Samspelet mellan insekter och träd kan också rubbas. Pollinerande insekter, men också skadeinsekter, kan ändra sitt beteende.

Har ni fått in mycket rapporter?

– Webbplatsen startade 1 mars och i mitten av maj hade vi fått in 1 700 rapporter över 250 arter. 370 rapportörer har registrerat sig på hemsidan, och de flitigaste har redan lämnat 100 observationer.

Saknar ni några rapporter?

– Vi vill fortfarande få in mer rapporter på skogsträd. För barrträden har vi ännu inte fått några rapporter, trots att både gran och tall har startat sin skottskjutning. Vi har också ont om rapporter från norra Sverige.

– På sikt skulle vi vilja bygga upp ett nätverk av mer fasta observatörer – engagerade människor som samlar in vår- och hösttecken regelbundet.

/ Mats Hannerz

